

som institution. I detta ryms *en allmän livförsäkring* som utfaller 'utan komplikationer' till brottsoffer. Detta initiativ kommer säkert att tas emot med tacksamhet av de alkoholister och narkomaner som i pressade situationer och under rusets inflytande bankar skiten ur varandra. Mathiesen har förutsett att det kommer att vara svårt att avskaffa fängelserna, därför krävs det enligt honom både propaganda för nya värderingar och ett antikvariskt program för bevarande av *värd efulla* fängelsebyggnader. Kulturrevolutionär och bildstormare är han i varje fall inte, professorn. Dessutom krävs det sociala insatser. Mathiesen förespråkar arbete, bostad och frivillig behandling. Det vet vi redan att det inte förslår. Mathiesen vill också bygga ut 'offerhus', på linje med kvinnohusen.

Men dessutom skall det finnas hus för gärningsmän som begått sådana brott som möts av utbredd avsky. Det gäller våldtäkt, barnamord och sådant. Denna 'typ' av gärningsmän förföljs ju också av fångarna. Det kommer att krävas en hel del propaganda för att få folk att acceptera att barnamördare inte bara skall få hållas (i 'frihet') utan dessutom skall förses med fristad.

Vanligt folk och jag själv – oaktat Dantons ord om vilket avstånd detta 'och' lägger mellan oss – har en tendens att generalisera om kriminalitet och om brottslingar. Resultatet blir inte alltid så lyckat, vi får den sorts krycka som benämns *fördom*. När Mathiesen tar i kan det utfalla som på sidan 271: "Kriminalitet är ett urspårat försök att säga någonting". Och jag som trodde värdideologin var död.

Sven-Erik Olsson

Jan Odhnoff &

**Casten von Otter (red)
ARBETETS RATIONALITETER.
OM FRAMTIDENS
ARBETSLIV**

143s

Stockholm:

Arbetslivscentrum 1987

Produktionsväsendets radikala förändringar påverkar alla samhällsområden, och är därför en fråga av högsta vikt. Det som främst karakteriserar omvandlingen är datoriseringen. Frågan är vem som behärskar denna teknologiska utveckling eller om den skenar ut i samhället som Frankensteins monster. Då hela det kapitalistiska systemet karakteriseras av planlöshet och kortsiktighet är det inte förvånande om samma sak även gällde datoriseringen. Den har inte tillkommit på grund av behov hos arbetarna utan från toppen av hierarkin för att få till stånd inbesparingar. Därför har man från fackligt håll känt datoriseringen endast som ett hot och inte sett de möjligheter som finns. Då datoriseringen skett oberoende av arbetarnas önskemål, har man inte heller tagit till vara de erfarenheter dessa har. Den kompetens som arbetarna har, får nu stiga åt sidan för experternas teoretiska kunskaper. Men denna teknokratiska och byråkratiska rationalitet har i praktiken ofta visat sig orationell och direkt negativ. Man har därför vid Arbetslivscentrum gett ut en samling artiklar där, man angriper detta synsätt och försöker skapa en annan, demokratisk rationalitet, som bättre kan tjäna framtidens arbetsliv.

I inledningen till boken betonar Odhnoff och von Otter den ofria ställning individen har såväl i arbe-

tet som i politiken. "Människan uppvisar alltfler likheter med de vita möss som betytt så mycket för mänsklighetens framsteg i vetenskapens laboratorier. Likt möss, ser vi varandra, jagande i gångarna efter ostbitar som lagts ut av experimentets kontrollör. Likt den senare litar överheten mer på sina medmänniskors reflexer än reflektioner". Men det är inte bara hos överheten denna inställning vunnit gehör, utan även hos arbetarrörelsen. "Av fackets traditionella rikhaltiga argument om förnuft, rättvisa, medkänsla eller hot och protester, kvarstår ett tjänstemannamässigt utbyte av paragrafer".

Författarna står dock inte pessimistiska inför detta problem, utan försöker visa vägen till ett annat, mänskligare synsätt. Boken belyser problemet ur olika synvinklar och visar på alternativ. Idealet för forskarna är en demokratisk dialog där alla berörda parter deltar. På så vis kommer såväl teoretisk kunskap som praktisk erfarenhet till nytta vid planeringen. Pelle Ehn visar, med utgångspunkt i Marx, Heidegger, Wittgenstein och med ett nordiskt forskningsprojekt om facklig utveckling av och utbildning i datateknik och arbetsorganisation (UTOPIA) som plattform, att en syn på datorerna som verktyg, skulle kunna ha positiva möjligheter. Detta perspektiv skulle utgå ifrån den yrkesskicklighet och de kunskaper som finns på arbetsplatsen, i detta fall hos grafiker. Datoriseringen skulle då kunna utveckla arbetarnas yrkesskicklighet och få till stånd en förbättring av produkterna. Ehn anser att den tysta kunskapen har en stor betydelse för yrkesskickligheten och att denna

kunskap inte direkt kan överföras till en dator. För att datorerna skulle kunna förbättra produkterna och inte försämra dem, skulle det krävas såväl ett yrkesperspektiv som en dialog mellan datorexpert och yrkesarbetare inom branschen.

I bokens övriga bidrag exemplifieras vikten av den tysta kunskapen och dialogens betydelse bl a inom vårdsektorn. von Otter betonar speciellt vikten av att dialogen är icke-auktoritär: "Det finns belägg för att auktoritära organisationer inte bara präglar relationerna vertikalt utan även mellan arbetskamrater och till patienter." Den rationalitet som teknokrater och byråkrater står för och som huvudsakligen styrt datoriseringen är endast en rationalitet på kort sikt, om ens det.

Slutsatsen som bokens författare drar, är att alla parter skulle vinna på en demokratisk, icke-auktoritär dialog, där de olika viljorna och kunskapstyperna skulle utvecklas i mötet med varandra.

Tom Karlsson

Anders Östnäs
SOCIALTJÄNSTEN OCH
UNGA LAGÖVERTRÄDARE
Lund: Meddelanden från
Socialhögskolan 1987:6

En sorts enighet om att den sociala ungdomsvården inte klarar sina brottsförebyggande uppgifter är på väg att växa fram. Det började i samband med Socialtjänstens ikraftträdande och hävdandet att domstolarna inte tror på Socialtjänsten. Den hotande följden av detta var att fler ungdomar skulle förpassas till kriminalvården, där de